

تعلیم و تربیت در ژاپون

نگارش آقای عبدالرحمن فرامرزی

۲

در شمارهٔ پیش شرحی از طرز تعلیم در ژاپون نگاشتیم و چون مضاب نام تمام ماند اینک در این شماره بشرح بقیهٔ آن می‌پردازیم :

باینکه « ادارهٔ تعلیم و تربیت » ژاپون که بمناظر وزارت معارف ماست در تمام مدارس آن کشور مراقبت کامل می‌نماید ولی معذک انجمنهای ایالتی و ولایتی و انجمنهای بلدی نیز هر یک در حدود وظیفهٔ خود حتی مراقبت بر مدارس و طرز تعلیم را دارند و هر یک از آنها می‌توانند مدارس را مطابق احتیاجات اهل محل تأسیس نمایند . تأسیس مدارس ملی نیز آزاد است ولی باید کاملاً مطیع پروگرام و دستور وزارت معارف باشند .

در ژاپون متجاوز از چهل و پنج هزار مدرسه موجود است که روزانه قریب دوازده میلیون پسر و دختر در آنها تحصیل میکنند و چون انواع این مدارس مختلف است بهتر آنست که ذیلاً هر یک از آن انواع شرح داده شود .

کودکستانها

در ژاپون کودککستانهای بسیار برای اطفالی که هنوز بسن تحصیل اجباری یعنی شش سالگی نرسیده‌اند موجود و هر ساله نیز بحو حیرت‌انگیزی درازداد است .

مثلاً در سال ۱۹۱۰ فقط ۲۹۴ کودککستان در ژاپون بود که قریب ۲۶ هزار طفل در آنجا تربیت می‌شد ولی در سال ۱۹۳۳ عدد کودککستانها به ۱۶۱۲۹ و عدد اطفالی که در آنها تربیت می‌شدند به ۱۶۲۶۵۶۴ طفل رسید .

وظیفهٔ این کودککستانها توجه بپازی و تربیت بدنی و بعضی از کارهای دستی و موسیقی و مقدمات خواندن و نوشتن و حساب و بالاخره مهیا کردن اطفال برای مدارس ابتداییست .

مدارس ابتدایی و تعلیم اجباری

در سال ۱۹۰۹ قریب ۱۸۱۶۰ مدرسهٔ ابتدایی در ژاپون بود ولی اکنون عدد آنها به ۲۵۶۶۵ مدرسه رسیده و روزانه قریب ۱۰۴۰۰۰۰ پسر و دختر در آنها مشغول تحصیل می‌باشند . تحصیل در این مدارس غالباً مشترك است یعنی پسران و دختران با هم در يك مدرسه تحصیل می‌کنند . مدت تحصیل ابتدایی شش سال است ولی در اغلب مدارس ابتدایی کلاسهای مخصوصی برای تعلیم صنعت یا فلاحت یا تجارت موجود است که مدت بعضی از آنها دو سال و دورهٔ بعضیها سه سال می‌باشد .

بموجب قانون ژاپون هر طفلی که بسن ۶ سالگی رسید مجبور است که بیکي از اینمدارس وارد شده و شش سال در آنجا بماند و ازین حیث استثنائی بین اولاد فقیر و امیر و زورمند و ناتوان نیست اما

فلا نظر اولیای امور ژاپون اینست که دو سال دیگر بردت تحصیلی ابتدائی افزوده و دوره آنرا هشت سال نمایند .

تعلیم در این مدارس بزبان ژاپونی است و زبان دیگری در آنها راه ندارد و موادیکه تدریس می شود عبارتست از زبان ژاپونی - حساب - اخلاق عملی - تربیت ملی - تربیت بدنی - مقدمات علوم طبیعی - مقدمات بعضی از صنایع و شعر و موسیقی .

توجه مردم باین مدارس دائماً درازدیاد است . مثلاً در سال ۱۹۰۰-۱۹۰۶ و ۸۱ درصد از اطفالی که بسن تحصیل اجباری رسیده بودند بمدرسه می رفتند . در سنه ۱۹۰۰ این نسبت به ۹۳ و ۹۰ رسید و بهمین ترتیب روبافزونی گذاشت تا در سنه ۱۹۳۳ به ۹۸ و ۹۰ بالغ گردید . در اوایل دختران کمتر بمدرسه می رفتند ولی کم کم طوری عدّه محصولات ابتدائی روبافزونی گذاشت که امروز عدّه ایشان با عدّه محصلین برابری می کند .

این توجه بتحصیل سبب شد که بسرعت از بی سوادان ژاپون کاسته شود . مثلاً در سال ۱۹۲۶ در مجالس سرباز گیری معلوم شد که ۸۲۱٪ درصد از ملت ژاپون بی سواد هستند و در سال ۱۹۳۰ این نسبت ۸۲۶٪ درصد تنزل کرده بود .

انجمنهای ایالتی و بلدی ۰۹۶٪ از مدارس ابتدائی را اداره می کنند ولی اداره تعلیم و تربیت نسبت بآنها از حیث کتب درسی و دوره تحصیل و لیاقت معالین و طرز بناء و اثات مدرسه مراقبت کامل می نماید .

محصلین مدارس ابتدائی از دادن شهریه معاف می باشند ولی اشخاصی که میل دارند می توانند مبالغی جزئی بدهند .

مدارس متوسطه

مقصود از مدارس متوسطه در ژاپون مدرسی است که محصلین بعد از طی دوره ابتدائی وارد آنها می شوند و باین دیرستانها و مدارس فنی و دانشسراهای پسرانه و دخترانه و مدارس ابتدائی تکمیلی و مدارس عالیّه دختران جزو مدارس متوسطه بشمار می رود . شهریه اینکه باید در این مدارس پرداخته شود از ۵ الی ۵۰ بن تجاوز نمی کند . زنان و طاعات فرشی
عدّه محصلین و حصلائی که هر ساله از تعلیم ابتدائی فراغت می یابند به یک مایون و هشتصد هزار بالغ می گردد . از این عدّه ۱۰٪ از بین پسران و ۶٪ از بین دختران وارد مدارس متوسطه می شوند .

در سال ۱۹۳۳ عدّه مدارس متوسطه ژاپون ۲۶۴۶۹ بالغ گردیده که ۹۸۰ مدرسه از بین آنها اختصاص بدختران ۱۶۶۶۶ مدرسه اختصاص بپسران داشت و از بین مدارس متوسطه پسران ۵۵۸ دبیرستان و ۱۰۰۴ مدرسه فنی و صنعتی (هنرستان) و ۱۰۴ دانش سرا برای تربیت معالین و معلمات بود .

دوره مدارس متوسطه در ژاپون پنج سال و موادی که در آنها تدریس می شود عبارتست از فلسفه اخلاقی و اخلاق و ادبیات ژاپونی و ادبیات قدیم چینی و تاریخ ژاپون و تاریخ عمومی و جغرافی و ریاضیات و تاریخ طبیعی (با توجه بفلسفه دارون) و فیزیک و شیمی و قانون و اقتصاد سیاسی و بعضی از حرفه های دستی و رسم و موسیقی و انواع بازیهای ورزشی .

بموجب قانون ژاپون باید در هر ولایتی لاقفل يك دبیرستان موجود باشد و تصدیق آن دارای مزایای بسیاری است و از آنجمله اینست که صاحب آن بجای دوسال خدمت نظام وظیفه یکسال خدمت میکند و بدون امتحان می تواند وارد مدارس عالی بشود .

دوره مدارس فنی نیز غالباً پنج سال است و فعلاً ۳۴۸ مدرسه فلاحت و ۳۰۵ مدرسه تجارت و ۱۲۰ مدرسه دریانوردی و ۹۹۲ مدرسه صنعتی (هنرستان) در ژاپون موجود است .

دانشسراها نیز جزو مدارس متوسطه حساب می شوند و دوره آنها چهار الی پنج سال است و محصلی می تواند بدانجا وارد شود که لاقفل هشت سال در مدرسه ابتدائی و تکمیلی تحصیل کرده باشد . محصلین دانشسراها گذشته از این که از دادن شهریه معاف میباشند چیزی هم بنام کمک خرج از دولت نمی گیرند ولی چون حقوق معلمین و معلمات در ژاپون کم است مردم چندان میلی به ورود در آنها ندارند .

علاوه بر این مدارس متجاوز از ۱۵ هزار مدرسه تکمیلی در ژاپون موجود است که دوره بعضی از آنها دو سال و بعضی دیگر سه سال می باشد و پسران یا دخترانی که بخواهند تحصیلات ابتدائی خود را تکمیل کرده و از تحصیل دست بکشند وارد آنجا گردیده و فلاحت و تجارت یا صنعتی که در زندگی پدرشان بخورد در آنجا می آموزند . شهر به اینکه محصلین باید در این مدارس بپردازند در شهرها قریب سه قران و در دهات سی شاهی است .

مدارس عالی دخترانه

مدارس عالی دخترانه بمطابق مدارس متوسطه پسرانه و مدت آنها چهار سال است و اگر چه ظاهراً موادی که در مدارس متوسطه پسرانه تدریس میشود در این مدارس نیز موجود است ولی در این مدارس بیشتر توجه با امور خانه داری می شود و دختری که بخواهد در آنجا وارد شود گذشته از اینکه باید لاقفل دوازده سال داشته و مدرسه ابتدائی را تمام کرده باشد باید دوسال هم در قسمت تکمیلی گذرانیده باشد .

مدارس عالی و دانشکده های فنی

جوانانی که میل دارند وارد دانشگاه بشوند باید قبلاً یکی از مدارس عالی را طی کرده باشند اما بعضی از مدارس عالی خود دارای يك قسمت تهیه است که در حدود مدارس متوسطه می باشد و محصل پس از اینکه آنرا تمام کرد و با حق ورود بکلاس پنجم متوسطه را داشت و با از عهده امتحان عمومی وزارت معارف برآمد میتواند وارد مدرسه عالی گردد . مدت کلاسهای تهیه مدارس عالی ۴ سال و مدت خود آنها سه سال است و پس از اینکه محصلی یکی از آنها را تمام کرد میتواند وارد دانشگاه بشود. مادامی که محصلی در یکی از مدارس عالی مشغول تحصیل است از خدمت نظام وظیفه معاف است تا سن بیست و هشت سالگی برسد آنگاه باید بجای دوسال يك سال خدمت کند .

در ژاپون ۳۲ مدرسه عالی موجود است که بیست و چهار مدرسه از بین آنها قسمت تهیه ندارند و شهریه آنها از شش الی هفت تن میباشد . بعضی از دانشگاههای ملی خود کلاسهای تهیه ای دارند که مساوی با مدارس عالی مزبور میباشد و دوره آنها از ۲ سال الی سه سال است . تصدیق مدارس عالی بصاحب خود حق میدهد که بدون امتحان ورودی وارد دانشگاه بشود .

علاوه بر مدارس عالی مزبور دانشکده های مخصوصی موجود است که تقریباً در ردیف مدارس عالی میباشد ولی محصل را برای دانشگاه تربیت نمیکنند بلکه اشخاصی که میخواهند فنون

با صناعی فراگیرند وارد آنها میشوند. از این دانشکده‌ها در ژاپون بسیار است و هر فنی که محصل مقدمات آنرا در مدارس متوسطه یاد گرفته از قبیل صنایع مستظرفه و فلاح و صنعت و تجارت و زبان و ادبیات و طب و دندانسازی و دریا نوردی و فنون نظامی و بحریه بر طبق احتیاج محصل در آنجا موجود است. عددهٔ این دانشکده‌ها به ۱۶۳ باب بالغ میگردد که قریب نود هزار جوان در آنها مشغول تحصیل میباشند.

دانشسراهای عالی جزو همین دانشکده‌های فنی بشمار میرود و مقصود از آنها تربیت معلمین برای مدارس متوسطه است. در ژاپون بیش از ۴ دانشسرای عالی موجود نیست ولی علاوه بر آنها ۹ تربیتگاه موقتی موجود است که در ردیف دانشسرا هاست و متجاوز از ۳ هزار محصل در آنها مشغول تحصیل میباشند.

دانشگاهها

دانشگاهها عاده از شش دانشکده تشکیل میشود ولی دانشگاه کامل آن است که دارای هفت دانشکده باشد. هر دانشگاهی دارای مجله ایست که در هر سه ماه یکمرتبه منتشر میشود و محصلین آن پس از طی سه یا چهار سال باخذ دیپلم موفق میگرددند. پس از سطور فوق معلوم شد که يك محصل ژاپونی از ابتدای تحصیل تا گرفتن این دیپلم باید ۱۶ یا ۱۷ سال وقت صرف کند بدین ترتیب که باید شش سال در مدرسهٔ ابتدائی و ۴ سال در متوسطه و سه سال در عالی و سه یا چهار سال در دانشگاه بگذراند و اگر کسی بخواهد دارای درجهٔ دکتری بشود باید یکسال دیگر یا بیشتر بعد از گرفتن دیپلم در دانشگاه مانده و بتحصیل خود ادامه داند و رساله ای بشورای دانشکده خود تقدیم کند ولی اگر در خارج دانشگاه کسی این کار را بکند باز ممکن است بدرجهٔ دکتری از طرف دانشگاه نایل گردد. تصدیق دانشگاه ژاپون بنظر ادالتی آن کشور بر تصدیق دانشگاههای تمام دنیا برتری دارد. (شهریهٔ محصلین دانشگاه دهین است). در سال ۱۹۳۰ شش هزار نفر از دانشگاههای ژاپون بدرجهٔ دکتری نایل گردیدند.

فلا در ژاپون شش دانشگاه دولتی موجود است که یکی از آنها در توکیو و بقیه در شهرهای کیوتو و اوساکا و سندائی و فوکیوکا و ساپارو میباشد. در فوره و زو کره نیز دو دانشگاه موجود است که بخرج حکومت محلی اداره میشود.

علاوه بر تمام اینها سه مدرسهٔ دیگر در ژاپون موجود است که اختصاص باولاد کسانی دارد که دارای لقب بین بارون تا پرنس میباشدند و ۱۳۶ مدرسه نیز مخصوص اشخاص کور و کر و لال است و ۱۹۰۰ مدرسهٔ مختلف دیگر موجود است که دورهٔ آنها از شش ماه الی چهار سال میباشد که بعضی از صنایع از قبیل ربسمان تابی و رنگ رزی و بافندگی و کلدوزی و جینی سازی و تجزیه و ترکیب شیمیائی و ساختن کلهای مصنوعی و نجاری و آهنگری و مشروب سازی را بشاگردان خود یاد میدهند و بعضی از آنها جزو مدارس ابتدائی هستند.

این است انواع مدارس ژاپون که سالپانه دولت مبلغ چهارصد و پنجاه ملیون ین به مصرف آنها میرساند، و چون مقاله مفصل شده بهتر آنست که بدان خانمه داده شود ولی قبل از ختم آن لازم است ذکر شود که ماخذ این مقاله یادداشتهائی است که حامد عبدالقادر یکی از علمای مصر هنگام مسافرت خود بژاپون تدوین کرده و در جریدهٔ الاهرام منتشر ساخته است.